

Uitleg over Arhi-proces

Deelonderzoek 1

t.b.v. het onderzoek naar scenario's fusie met Wijdmeren

Versie: 21 mei 2024

Vraag

Tijdens de politieke avond (6/3/2024) en de meningsvormende raadsvergadering (13/3) heeft de raad verzocht in de advisering aan de raad nadrukkelijk toe te lichten *"hoe de hoofdlijnen van de fasering van een fusieproces zijn"*.

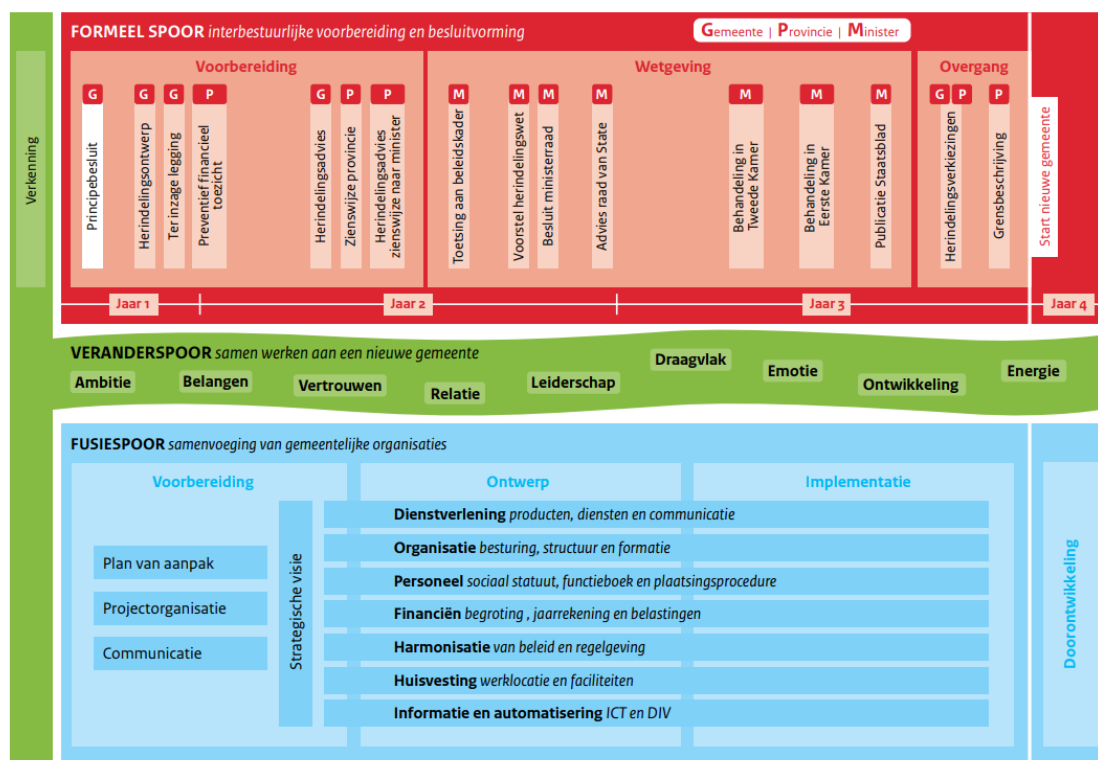
Deze vraag wordt op drie aspecten beantwoord:

1. Hoe ziet het gehele proces er op hoofdlijnen uit?
2. Wat is het gewicht van het voorliggende besluit?
3. Hoe ziet een eventuele volgende fase/stap eruit?

1. Het gehele proces

1.1 Het herindelingsproces

Een gemeentelijke herindeling kent drie sporen, die als drie samenhangende deeltrajecten het gehele herindelingsproces vormen (bron: Handboek gemeentelijke herindeling, ministerie BZK). In de situatie voor Gooise Meren is sprake van een 'lichte samenvoeging', de meest lichte vorm van herindeling:

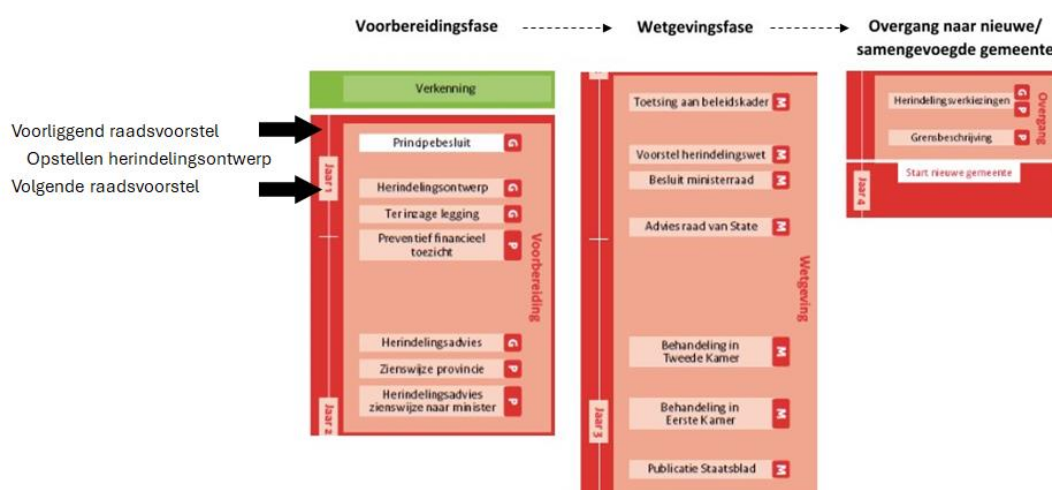

1. **Veranderspoor:** de impact van de herindeling op medewerkers en bestuurders en hun betrokkenheid (op alle niveaus), houding, gedrag, emoties en onderlinge verhoudingen in het herindelingsproces, ook wel 'onderstroom' genoemd. Het risico van een herindeling is dat men zich primair richt op structuren, plannen en resultaten ('bovenstroom'), en vergeet dat een herindeling als veranderproces uiteindelijk mensenwerk is.
2. **Formele spoor:** de procedurele stappen die volgen uit de Wet arhi en andere (wettelijke) kaders. Het formele spoor start met het vaststellen van een herindelingsontwerp door de betrokken gemeenteraden en het verzenden hiervan naar gedeputeerde staten. Deze eerste formele stap vormt de basis voor definitieve besluitvorming over de gekozen richting en doel en uiteindelijke meerwaarde van de nieuwe gemeente.

3. **Fusiespoor:** de samenvoeging van de organisaties en de bouw van een nieuwe gemeente. Waar het wettelijke proces vrij formeel en volgens een vast stramien verloopt, is een groot deel van het fusiespoor door gemeenten zelf in te vullen, bijvoorbeeld wat betreft de projectorganisatie, tempo, timing en de betrokkenheid van de omgeving (inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven). De ambitie voor de nieuwe gemeente is hierbij leidend.

1.2 Toelichting deeltrajecten/sporen

Het **formele spoor** bestaat uit drie hoofdfasen, waarbij de daarop volgende vierde fase feitelijk de start is van de nieuwe gemeente. De doorlooptijd hiervan is (minimaal) 2 à 3 jaar, teruggerekend vanaf het moment van deze start:

(De letters in de processtappen duiden de rol van verschillende betrokken partijen: G = gemeente, P=provincie, M=minister)

1. **Vorbereiding:** in de fase staan drie belangrijke 'producten' centraal:
 - Principebesluit: hierin wordt het voornemen tot herindeling uitgesproken (ook wel 'intentiebesluit' en wordt aan de colleges van B&W opdracht gegeven een herindelingsontwerp op te stellen;
 - Herindelingsontwerp: **dit is de formele start van het herindelingsproces**, waarbij de raden het herindelingsontwerp (= omschrijving van de nieuwe gemeente) vaststellen;
 - Herindelingsadvies: eventuele zienswijzen vanuit de omgeving worden verwerkt tot het herindelingsadvies (= verder uitgewerkt herindelingsontwerp), dat ingediend wordt bij de minister;

2. **Wetgeving:** in dit deel van het wettelijke spoor, waar een jaar voor wordt uitgetrokken, staat de besluitvorming door de wetgever centraal, wat uiteindelijk leidt tot besluitvorming in de Tweede en Eerste Kamer;
3. **Overgang:** een nieuwe gemeente vraagt ook om nieuwe (tussentijdse) verkiezingen en het vaststellen van de nieuwe gemeentegrenzen. Deze activiteiten vinden plaats in deze deelfase;
4. **Start nieuwe gemeente:** op 1 januari van het betreffende jaar start de nieuwe gemeente en houden de oorspronkelijke gemeenten op te bestaan.

Ook in het **fusiespoor** is sprake van een aantal hoofdfasen:

1. **Voorbereiding:** de inrichting en bemensing van het fusiespoor, met aandacht voor een gedegen plan van aanpak, de projectorganisatie (bestuurlijk en ambtelijk), communicatie met alle betrokkenen en een strategische visie;
2. **Ontwerp:** het opstellen van de plannen voor de verschillende producten en resultaten ten behoeve van de nieuwe gemeente, waarbij de basis wordt gelegd voor de dienstverlening van de nieuwe gemeenten en de bouwstenen van de organisatie;
3. **Implementatie:** de uitwerking van de gemaakte plannen en de inrichting van de nieuwe gemeente.
4. **Doorontwikkeling nieuwe gemeente:** ook hier is feitelijk sprake van een vierde fase, waarin de doorontwikkeling van de nieuwe gemeente plaatsvindt, in lijn met de voorbereidende activiteiten.

En als derde spoor is er het **veranderspoor**. Een gemeentelijke herindeling is meer dan alleen een optelsom van te volgen procedures, te leveren resultaten en te nemen besluiten. Een herindeling is een (grote) verandering voor mensen: inwoners, raadsleden, burgemeesters, wethouders, managers en medewerkers, maar ook voor samenwerkingspartners, buurgemeenten en provincie, verbonden partijen, maatschappelijke organisaties, etc. Er wordt afscheid genomen van het oude en het is wennen aan de nieuwe situatie. Bovendien is een herindeling van iedereen en daarmee bestaat het risico dat het van niemand is. Dit vraagt een zorgvuldig proces en specifiek aandacht voor deze aspecten in het anderspoor, als integraal onderdeel van het gehele plan van aanpak.

1.3 Conclusies over het gehele proces

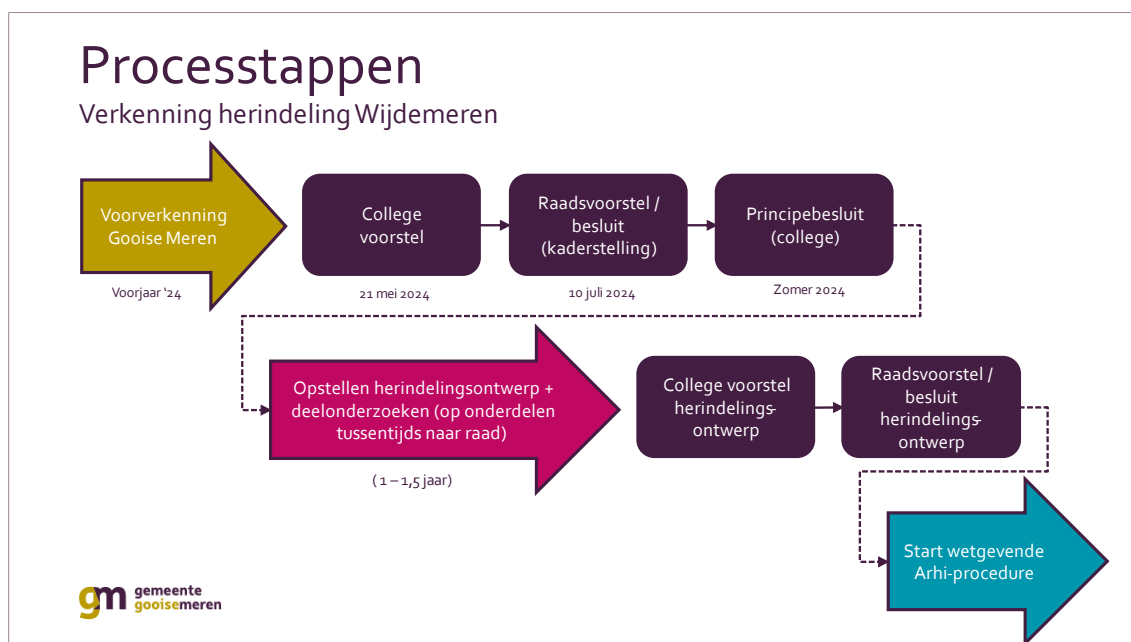
- Gemeente Gooise Meren bevindt zich in de **groene** verkenning in het voorbereidingsfase, net als Wijdmeren en Hilversum.
- Met het nemen van een besluit zetten we een stap en blijven daarbij binnen de voorbereidingsfase (die vooraf gaat aan de wetgevingsfase van de Arhi).
- Met dit besluit wordt besloten om met elkaar een herindelingsvariant concreet uit te gaan werken ('herindelingsontwerp').
- Als de gemeente Gooise Meren dit besluit neemt, dan is het raadzaam om daarbij duidelijk aan te geven wat er nog extra onderzocht of moet worden in relatie tot die variant. Bij het vaststellen van herindelingsontwerp wordt een 'onomkeerbare' richting gekozen.

2. Voorliggend besluit

In deze paragraaf lichten we toe welk besluit nu voorligt in Gooise Meren. We benoemen ook het besluit van Hilversum en Wijdmeren, om nuancering aan te brengen tussen de aard van deze besluiten.

2.1 Einde verkenning/vooronderzoek

Momenteel wordt er door de drie gemeenten een verkennend onderzoek uitgevoerd, op weg naar een mogelijke herindeling. In Gooise Meren hebben we dit een vooronderzoek genoemd, om duidelijk te markeren waar we ons in het proces bevinden. Hieronder is dit proces, en de komende stappen, weergegeven.

2.2 Besluit Gooise Meren

Met het besluit dat nu voorligt bij de gemeenteraad van Gooise Meren, geeft de raad aan of (a) en onder welke voorwaarden (b) Gooise Meren beschikbaar is als fusiepartner voor WM.

ad A: Als de gemeente Gooise Meren inderdaad beschikbaar is, dan geeft de raad daarmee het college de ruimte om samen met de gemeente Wijdmeren (en zo mogelijk Hilversum) een gelijkkluidend besluit te nemen binnen de voorbereidingsfase. Daarmee wordt het eerste besluit in de voorbereidingsfase genomen in het rode spoor.

ad B: Met de voorwaarden die de raad meegeeft, geeft de raad aan welke onderdelen in de voorbereidingsfase nader onderzocht moeten worden ter voorbereiding op een herinrichtingsontwerp. Het college gaat met deze onderwerpen actief in gesprek met de gemeente Wijdmeren (en zo mogelijk Hilversum). Over de uitkomsten van deze onderzoeken wordt de raad tussentijds actief geïnformeerd. Op deze manier kunt u als raad tussentijds bijsturen op het moment dat de uitkomsten niet in lijn zijn met uw verwachtingen. In het uiterste geval kunt u aan de hand van deze uitkomsten als raad ook besluiten om het opstellen van het concept-herinrichtingsontwerp te staken en daarmee het proces te beëindigen.

Met het voorliggende besluit wordt dus de eerste stap gezet om een mogelijk fusie voor te bereiden. De raad heeft daarbij nog alle ruimte om op basis van verdiepende inzichten te besluiten de fusie niet door te zetten.

Pas indien er aan het einde van de voorbereidingsfase een herinrichtingsontwerp door de raad zou worden vastgesteld, start het formele traject van een fusie en is er geen mogelijkheid dit vrijblijvend te annuleren.

2.3 Besluit Wijdmeren en Hilversum

Ook in de gemeenten Wijdmeren en Hilversum wordt er gesproken over de onderzoeksresultaten van de huidige fase. De raden van die gemeenten zullen ook aangeven welke variant hun voorkeur heeft. Om vervolgens de voorbereidingsfase in te gaan (in het rode spoor) moeten de besluiten over het scenario in de drie gemeenten gelijklopend zijn.

De colleges van de drie gemeenten zullen op basis van de besluiten in hun raden kijken of hier een gemeenschappelijk besluit van te maken is en de raden hierover informeren.

2.4 Conclusies voorliggende besluit

- De drie gemeenteraden spreken ieder hun voorkeur uit voor een scenario m.b.t. de fusie van Wijdmeren.
- De colleges zullen vervolgens kijken of dit tot een gelijklopend besluit leidt en de raad hierover informeren.

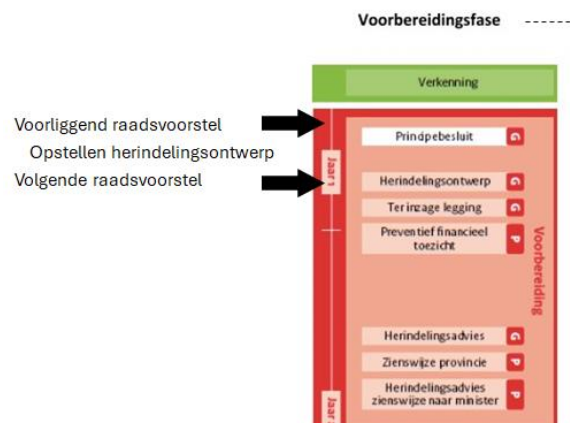
3. Volgende stap

3.1 Voorbereidingsfase

Mocht de raad van Gooise Meren de eigen vraag positief beantwoorden en besluiten om over te gaan tot de volgende stap van een mogelijke herindeling, dan ontstaat er een nieuwe situatie.

In paragraaf 2.1 is de **voorbereidingsfase** nader toegelicht. Voor de volledigheid hebben we hiernaast nogmaals deze fase visueel weergegeven.

Deze volgende stap is het eerste deel van het rode spoor. Het gekozen scenario wordt in de diepte verder uitgewerkt en er wordt antwoorden gegeven op de verdiepende vragen van de raad. Deze fase kan anderhalf jaar duren, hiervoor wordt een passende planning uitgewerkt.

De raad wordt in deze fase steeds op de hoogte gehouden over de voortgang en over bijzonderheden. Als er zaken boven water komen die niet verwacht waren en/of niet wenselijk zijn, dan kan de raad op dat moment besluiten deze voorbereidingsfase af te breken en dus niet te fuseren.

Het resultaat van het succesvol doorlopen van deze fase is een herindelingsontwerp, waarin een schets wordt gegeven van de 'nieuwe' gemeente conform het gekozen scenario. Dit herindelingsontwerp wordt voorgelegd aan de raad, waar de keuze voor daadwerkelijk verder en samengaan wordt gemaakt.

Na vaststelling van dit herindelingsontwerp start het formele herindelingstraject.

3.2 Conclusies volgende stap

- De volgende stap, op basis van een besluit, is het uitwerken van een herindelingsontwerp, waarbij de verdiepende vragen van de raad van Gooise Meren beantwoord worden;
- Gedurende deze voorbereidingsfase bestaat de mogelijkheid om de voorbereidingsfase af te breken en niet te fuseren;
- Pas bij het vaststelling van het herindelingsontwerp start de wetgevende fase van het Arhi-herindelingstraject.